

Rendhagyó építési napló

Perbálról

Féltucatnyi ház – sérült gyerekeknek és gondozóiknak

A sérült gyermekeknek és gondozóiknak otthont adó perbáli épületegyüttes létrehozásának fázisait nem rögzíti építési napló. Főlegesen is lett volna ilyen vezetni az építkezés szereplőinek az „ügyhöz” való példaértékű hozzáállása mellett. A napló – ez esetben – maga a féltucatnyi épület, amely sajátos lenyomata az építkezés immáron nyolcéves történetének, „drámájának”.

Perbál határában működik az önellátó, állattartással és biogazdálkodással is foglalkozó majorság, amely zárt, de emberi környezetet nyújt az ott élő, halmozottan és enyhén értelmi sérült fiataloknak. A kéthektáros földterület és a rajta megvalósult

1140 négyzetmétert kitevő lakóterület, a 80 négyzetméteres textilműhely, valamint a 110 négyzetméternyi gazdasági épület bruttó beruházási összege 63 millió forint volt összesen, amiből lakórészek megvalósítására mindössze ötvenezer forint jutott négyzetméterenként. A nyomott árak ellenére építésszerűen – és a gyakorlatban is – minőségi épületek jöttek létre. Mindez az építések szokványosnál koncentráltabb (megemlíten-dő: térítésmentes!) tervezői és műszaki vezetői munkájával, valamint a régi építőmester-ségbeli tudás és morál teljes birtokában lévő kivitelezői háttér segítségével volt lehetséges.

Az építéseknek – Janesch Péternek és Karácsony Tamásnak – úgy kellett a gazda-

Építtető: Tovább Élni Egyesület, dr. Bartholy Judit
Építész: Janesch Péter, Karácsony Tamás
Építő: János bácsi és társai (Szék)

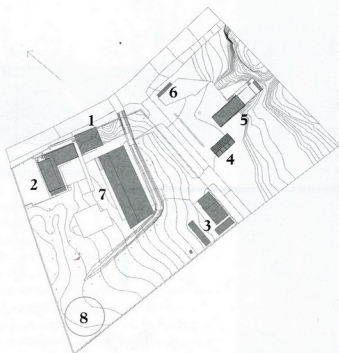
Társkivitelezők:
asztalos: Tőkei János (Esztergom)
festő: Hámosi Vilmos (Budapest)
gépész: Ládonyi János és Kovács Zoltán (Budapest)
kertész kivitelező: Prohászka Gábor (Budapest)

ságosan felépíthető házakat kitalálniuk, hogy azok ráadásul még a speciális helyze-teknek is megfeleljenek. Például lehetőség szerint nagy ablakfelületekkel kellett ellátni az épületeket, hogy a napjaik nagy részét bent töltsék, mozgásukban korlátozott gyerme-kek ne legyenek megfosztva a külső környe-zet szemlélésének élményétől. Az egyedileg gyártott borovi fényő nyílászárók alapvetően drágíthatták volna az építkezést, de a java-részt fix üvegezésű ablakokért szinte csak üvegárat kellett fizetni. A nyíló és fix abla-kok – a homlokzati tagolás esztétikumán túl – sokszor a takaríthatóságnak megfelelő rit-mus szerint oszlottak meg. Racionális alap-rajzi szervezéssel lehetett gazdaságosabbá tenni a gépészetet is. Az házakat szinten-ként szakaszolható rendszerekkel tervezték, így a viszonylag kis alapterületű épületré-szekhez arányosan kisebb gépészeti beren-dezések is járultak, és többnyire nem igényeltek külön gépészeti helyiséget. A gázka-zánokat lehetőleg a vízvételi helyiségek köze-lébe rakták, hogy a meleg víz cirkulációs út-ját lerövidítsék. Az épületek fűtése egyszerű, radiátoros fűtés, amelynek csővezetését a sze-relt falakban – kulturált módon, véssékek nélkül – takartan vezethették. A lakóegysé-gek a takarékos alapterületű szobák során kívül még tágas, a konyhával egybenyitott nappalikat is tartalmaznak, amelyek a gyer-

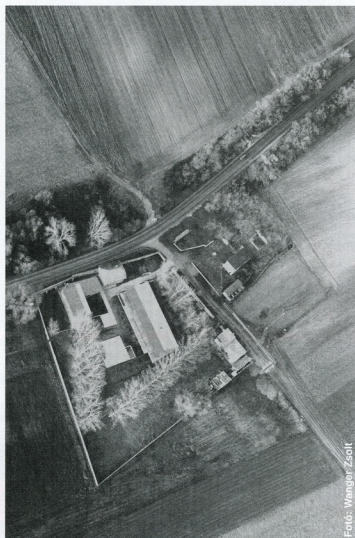

Fotó: Lugo

Nyolc év alatt állt össze a perbáli épületegyüttes

1. Malomépület, szövőműhely 2. Az egyik közösségi épület
3. Gondnoki épületek 4. Disznóól 5. Istálló 6. Kukoricagöré
7. A másik közösségi épület 8. Karám

Fotó: Wanger Zsolt

Légifotó a majorságról

Fotó: Lelkes László

A nappali nagy üvegfelületei nem zárják ki a külvilágot

Fotó: Lelkes László

Az újjáépített malomépület és a legutóbb elkészült lakóegység esti fényekben

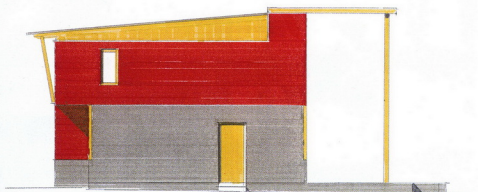
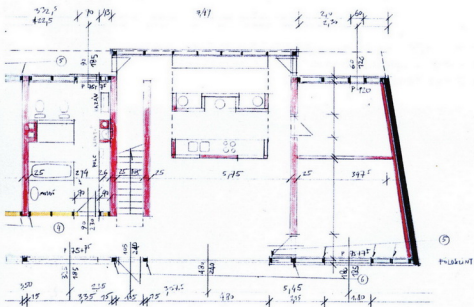
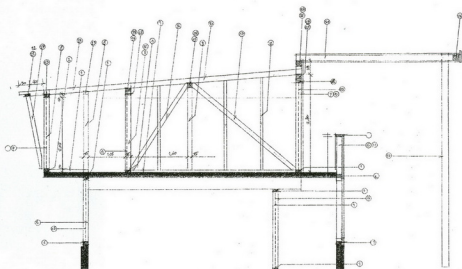

Fotó: Klobusovszki Péter

A legutóbb épült lakóegység az udvari és az „utcai” oldalról

Fotó: Klobusovszki Péter

A közösségi épület tervei: metszet, alaprajzi részlet (vizesblokk és konyha), oldalhomlokzat

Fotó: Barnabás Aludli

A készülő lakóegység, háttérben az újjáépített malomépülettel

mekek közösségi élményének megéléséhez biztosítanak teret. A konyhák, a közeledők és a nagyméretű, speciális igényeket kielégítő vizesblokkok belső kialakításánál jó minőségű hidegburkolatra volt szükség – a gyakori takarítás miatt. A nagy mennyiségű, igényes padlólap úgy tudott olcsó is lenni, hogy a teljes lakóotthon burkolásához az azonos típusú, viszont tizenhat árnyalatot tartalmazó kerámiasorozatot egyszerre rendelték meg Olaszországból. Az egy kamionnyi, gránitörleményalapú mázas kerámiát aztán a helyiségeknek megfelelő módon variálhatták (melynek változatosságával és külsőnével talán csak a szövőműhelyben készített szőnyegek vetekedhetnek).

A Székről jött erdélyi mesteremberek – János bácsi és állandó munkatársai: Már-

Fotó: Lugo

Lehetőség szerint fixen beépített ablakokat alkalmaztak

Fotó: Kobusovszky Péter

A konyha beépített bútorai

Fotó: Kobusovszky Péter

A folyosó a kopásálló kerámiával és a nyers-beton mennyezettel

Fotó: Janesch Péter

Az egyik földszinti lakószoba – OSB-burkolatokkal

Fotó: Bartholy Judit

Az otthon lakóinak terápiás kezeléséhez tartozik az állatokkal való foglalkozás és a növénytermesztés is

Fotó: Jancsics Péter

Fotó: Karácsony Tamás

A disznóól kezeletlen fa szerkezetei idővel szépen patinásodnak

Fotó: Bartholy Judit

Fotó: Bartholy Judit

Nagy gonddal készült az istálló falazata is

Fotó: Klobuszovszky Péter

Csűrűbelső

ton – kiváló kivitelezői voltak a racionális szempontok alapján megformált, alaposan átgondolt házaknak: hozzátették a tervekhez univerzális szakmai tudásukat. A művezetések során az építésszek és a mesterek közös megegyezése szerint alakultak, finomodtak az épületek. Vita esetleg abból pattant ki, ha egy-egy ideutazás után a tervezők nem látták el őket rögtön megfelelő mennyiségű feladattal és állniuk kellett (!). Értettek a hagyományos ácskötések fogásaihoz, rájuk lehetett bízni a téglafalak felrakását csakúgy, mint a betonozást. Sem az amúgy teljesen naprakész házak, sem építői nem igényeltek különösebb technikai felszerelést, saját szerszámokkal, maguk ácsolta állványokról magától értetődő módon végezték munkájukat. (Egyedül a mixerkocsi betonszállítás nyújtott jeletesebb technikai segítséget.)

A legutolsó épület, bár külsőre különbözik a másik lakóegységtől (talán furcsa is lenne, ha egy építés hat-hét év elteltével ugyanolyan házat rajzolna le, mint annakelőtte), hasonló elvek alapján készült: a lehetőségekhez mérten ez is takarékos ház lett. A földszinti rész harántfalas, betonfödémes rendszerű, minden irányban konzolos és teherbíró, így gazdaságos – 13 cm vastag – lemezszerkezettel épült. A beton – többnyire az elbontott épületekből kinyert – vastagolt fa szalazatba került, melynek erezte a kiszaluzás után szépen megmaradt a betonfelületeken. Az esztétikus megjelenés hozzáadka volt ráadásul az, hogy

Fotó: Lugo

A gondnoki és rehabilitációs épületegyüttes

Így nem volt szükség e felületek bevakolására. A zsalu alátámasztó oszlopait később – „reciklikálva” – az emeleti falaknál és a tetőszerkezetben használták fel. Költséghímélő megoldással készült a ház külsejének legmeghatározóbb eleme, a kétszintes oszloporsó is. A mutatósabb vörösfenyő borításon belül ugyanis lucfenyő mag tartja a tornác tetőzetét. A takarékoság azonban nem egyenlő az igénytelenséggel: az oszlopokhoz gyártmánytervek alapján elkészített, tűzhorganyzott acél kapcsolóelemek, és precízen ledugaszolt csavarozással ellátott, összcseccsolt illesztések is tartoznak. A gondos rögzítése a Betonyp burkolólemezek elhelyezésekor is ügyeltek: a kiosztásnak megfelelően fogatták fel a kadmiumozott csavarokkal. A lemezeket a látszóbetonokkal együtt színtelen alapozófestékkel, Ceharinnal felületkezelték. A burkolat mögött – a szerencsés lábati megoldásnak köszönhetően – kiszellőzik a falszerkezet. A kétszeresen is kiszellőztetett tetőre pedig a burkolathoz illő Eternit hullámpala fedés került, alatta bitumenes lemez kiegészítéssel. Az anyagválasztást befolyásolta az is, hogy egy mezőgazdasági épület bontásából szinte ingyen hozzájuthattak a hullámlémez-héjaláshoz. A szobák belső burkolatára is igaz: újszerű és egyszerű. Fal- és padlóburkolatként egyaránt OSB-lapokat használtak, azzal a különbséggel, hogy a falra az előírásnak megfelelő lángmentesítő bevonattal ellátott lapokat csavarozták, a padló-

ra fektetett táblákat pedig ragasztották és lakkolták. Elegáns módon, síkban csatlakoztatták a burkolatokat és az ablakok béléit – amihez megintcsak inkább odafigyelés és precizitás kellett, nem pedig pénz.

Az otthon lakóinak terápiás kezeléséhez tartozik az állatokkal való foglalkozás és a növénytermesztés is. Az ezekhez tartozó építmények a lakóotthonok melletti domboldal alá kerültek. Nem adtak alább itt sem a minőségéből – jellemző, hogy a falubéliek az épülő disznóóról sokáig azt hitték, hétvégi ház lesz. Pedig ezeknél is a lehető legegyszerűbb anyagokat építették be: palaszórt bitumenes lemezt és kezeletlen, de szépen patinásodó fákat a disznóólhoz; bontásból származó köveket (igaz, ezek még a régi bányából valók és nem szívják fel annyira a vizet) az istállóhoz; és betonlábakat a fa kukoricagöréhez. Külsőre a göré hagyományos, lábai viszont rendhagyóak, de nem az öncélú formálás kedvéért. A felfelé szélesedő lábakkal – mint azt a régi parasztember is jól tudta – elkerülhető, hogy a rácsálók feljussanak az építménybe. János bácsik ezt újabb találékonysággal egészítették ki: acél modlár csináltak a betontömbökhöz, hogy még sima is legyen a felületük.

A gazdasági építmények készítésekor már készen állt a gondnoki ház, az első, Lalakú lakóotthon és a régi malom helyén épített, a szövőműhelyt tartalmazó egység is. Mindhárom épületet tömör falasra terveztek. A lakóépületek ikersejt téglából rakott

Fotó: Bartha József

Az építkezéseken több magyar és külföldi önkéntes is részt vett

Az L alakú lakóegység udvari homlokzata

tartófalait hőszigetelték és téglaburkolattal látták el. A műhely épületének tartófalait viszont eredetileg natúr módon akarták meghagyni, de az építőipari tanoncok által elkészített egyenetlen falfelületet jobbnak látták később az erdélyi mesterekkel mégis leburkoltatni. Így – kicsit akaratlanul is – a régi malmot idéző vastag falak keletkeztek. Ami azonban tudatos volt az egykori épület megidézésében: a fedél- és fűdémrendszer kialakítása. A kéttörzses épület fűdémének belső fele hagyományos fagerendás szerkezetű, a részékekkel megterhelt közút felé eső traktus viszont nagyobb merevséggel bí-

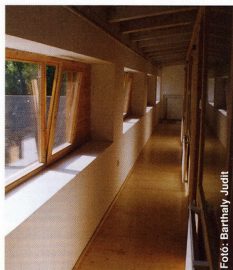
Fotó: Barthaly Judit

A hátsó oldalra került folyosó építés közben...

Fotó: Lugo

Az épület beton lépcsőháza (fent) és hátsó homlokzata (lent)

Fotó: Barthaly Judit

...és kész állapotban

Fotó: Barthaly Judit

ró, de a másik résszel összhangban lévő, alulbordás vasbeton lemez lett.

Amikor a Tovább Élni Egyesület kiválasztotta ezt a területet, még csak a két nyárfa és a régi malom többszörösen átalakított épületei álltak a területen. A birtokbavétel első mozzanata volt, hogy körbekerítették a telket. A régi épület és az újonnan falazott kerítés megjelenésében volt valami közös. Az építésszek emlékeiben úgy szerepel, hogy nem csupán a kötőanyag tartotta össze a falakat, hanem az is, hogy „szívvel rakták” őket.

Csontos Györgyi

Fotó: Barthaly Judit

Az első lakóegység egyik szobája

Fotó: Barthaly Judit

A többszörösen átalakított régi malomépületet már nem lehetett felújítani

Fotó: Barthaly Judit

Az újjáépített ház szerkezetkész

Fotó: Barthaly Judit

... és a fedélszék készítésénél

Fotó: Barthaly Judit

A „polihisztor” mesterek a malomépület falazásánál ...

Fotó: Barthaly Judit

Fotó: Kobácsvezskey Péter